

**Suvereenit ja passiiviset oppijat järjestöissä -
Kyselytutkimus nuorten harrastustoiminnan
oppimiskokemuksista ja yhteyksistä koulumenestykseen**
Lotta Salmi

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Kevätlukukausi 2024
Opettajankoulutuslaitos
Ohjausalan koulutus
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Salmi, Lotta. 2024. Suvereenit ja passiiviset oppijat järjestöissä - Kyselytutkimus nuorten harrastustoiminnan oppimiskokemuksista ja yhteyksistä koulumenestykseen. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjausalan koulutusohjelma. 32 sivua.

Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella 15–18-vuotiaiden nuorten oppimista harrastus- ja järjestötoiminnan kontekstissa. Tutkimustehtävänä oli selvittää nuorten harrastus- ja yhdistystoiminnassa oppimia taitoja ja ominaisuuksia sekä sitä, kasautuvatko harrastus- ja yhdistystoiminnassa saadut oppimiskokemukset opintomenestyksen mukaan.

Tutkimus toteutettiin määrällisenä tutkimuksena, ja aineistona käytettiin maaliskuussa 2021 sähköisesti kerättyä Talous ja nuoret TAT:n Tulevaisuusraporttikyselyä. Kyselyyn vastasi lähes 15 000 nuorta ympäri Suomen. Vastaukset ryhmiteltiin K-keskiarvo (K-Means) ryhmittelyanalyysillä. Yksisuuntaisella varianssianalyysillä (ANOVA) selvitettiin, olivatko ryhmien keskiarvot erisuuruisia koetun koulumenestyksen suhteen.

Merkittävimmät nuorten harrastus- ja yhdistystoiminnasta saadut opit olivat onnistumisen kokemukset, uusi tieto sekä uudet kaverit. Vastaajat muodostivat viisi klusteria, jotka nimettiin rivipelaajiksi, suorittajiksi, passiivisiksi, hengailijoiksi sekä suvereeniksi harrastus- ja yhdistystoiminnassa oppijoiksi. Selvästi passiivisille järjestöoppijoille heikompi opintomenestys oli keskimääräistä yleisempää, kun suvereenit oppijat ja rivipelaajat menestyivät opinnoissa parhaiten. Tutkimus osoittaa, että järjestöissä toimiminen ja harrastustoiminta tuottavat osaamista, joka kasautuu opinnoissa menestyville nuorille. Nonformaaleissa ympäristöissä kerrytetyn osaamisen tunnistaminen myös formaaleissa oppimisympäristöissä olisi ensiarvoisen tärkeää.

Asiasanat: nonformaali oppiminen, harrastustoiminta, opintomenestys, osallisuus

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1. JOHDANTO	1
2. OPPIMISEN RAJAPINTOJA	4
2.1. Nonformaali, informaali ja formaali oppiminen.....	4
2.2. Järjestöt oppimisympäristöinä	6
2.3. Nuorten osallisuus ja osallisuuden kasautuminen.....	8
3. OPPIMALLA KOHTI ASIANTUNTIJUUTTA	10
4. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	12
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	13
5.1. Tutkimuskonteksti, tutkittavat ja tutkimusaineiston keruu.....	13
5.2. Aineiston analyysi	15
5.3. Eettiset ratkaisut.....	16
6. TULOKSET	18
6.1. Koettu oppiminen yhdistys- ja harrastustoiminnassa.....	18
6.2. Opintomenestys yhdistys- harrastustoiminnan oppimisklustereissa...	22
7. POHDINTA	24
LÄHTEET	28

1. JOHDANTO

Nuorten arkea ja elämää leimaavat monenlaiset epävarmuudet. Viime vuosina maailmanlaajuiset kriisit, työn muotojen ja työsuhteiden muutos sekä jatkuvat osaamisen kehittämisen vaatimukset ovat vaikuttaneet nuorten elämään ja suunnitelmiin. Merkille pantavaa on, että nuorten osallisuus koulutuksessa ja työelämässä vaihtelee riippuen heidän taustastaan ja saamastaan tuesta. Suomessa nuoret, jotka ovat omaksuneet erilaisia kulttuurisia, sosiaalisia ja taloudellisia taitoja, ovat pärjänneet muutoksessa paremmin kuin nuoret, joiden resurssit ovat vähäisempiä. (Määttä & Kuisma 2023.) Sosiaalisella osallisuudella eli kuulumisella erilaisiin ryhmiin ja yhteisöihin on havaittu lyhyeltä koulupolulta nuoria suojaava vaikutus (Merikukka ym., 2019).

Eriarvoisuuden vähentämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi huomiota tulisi kiinnittää heikoimmassa asemassa olevien ja syrjittyjen osallisuuden edistämiseen (THL 2022). On esitetty, että erityisesti ne nuoret, jotka kohtaavat eniten vastoinkäymisiä koulutus- ja työelämäsiirtymissään ja kokevat palvelujen tarjoaman avun riittämättömäksi, tarvitsevat tukea yhteiskunnalta (Määttä & Kuisma 2023). Kun heikoimmassa asemassa olevat ihmiset voivat osallistua, vaikuttaa ja tuntea kuuluvansa yhteisöön, mahdollisuudet kokea osallisuutta ovat kaikille paremmat.

Osallisuus nostetaankin säännöllisin väliajoin esiin keskeisenä käytännön ominaisuutena demokraattisessa yhteiskunnassa, yhteisössä tai kunnassa. Osallisuuden merkityksestä yhteiskunnalle kertoo se, että osallisuuden kokemusten luominen on kirjattu Suomen nykyisen hallitusohjelman (2023) visioon, koko ohjelman ensimmäiseen kappaleeseen. Myös kymmenillä kunnilla on jo omat osallisuusohjelmansa, joiden toimenpide-ehdotuksissa korostetaan osallisuuden merkitystä hyvinvoinnille ja terveydelle (THL 2024). Osallisuuden edistämistä voidaan pitää perustellusti ajankohtaisena, yhteiskuntamme yhtenä keskeisenä tavoitteena.

Yhtenä sosiaalisen osallisuuden muodoista voidaan pitää harrastus- ja järjestötoimintaa, joka Suomessa on kansainvälisesti tarkasteltuna

poikkeuksellisen laajaa ja monipuolista. Lähes jokaisella lapsella ja nuorella onkin jokin harrastus, ja harrastukset ja järjestötoiminta ovat tärkeä osa monen nuorten elämää (Aapola-Kari 2023). Viime vuosina harrastuksia mahdollistavat kolmannen sektorin toimijat ovat siirtyneet myös julkisen sektorin tehtäväkentille, kun järjestöjen ja yhdistysten tehtäväkenttä on laajentunut edunvalvontatyöstä yhteiskunnan hyvinvointipalveluiden tuottamiseen (Saukkonen 2013; Lehtonen 2017, 48).

Nuorten osallisuuden edistämiseksi on tärkeää tarkastella, millaisia oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksia kansalaistoiminta, järjestöt ja harrastukset voivat tarjota nuorille. Yhteiskunnallisen muutoksen myötä osallisuuden ja oppimisen kokemusten tuottamista voidaan nyky-yhteiskunnassa pitää jossain määrin jopa järjestöille siirrettynä perustehtävänä, joka on perusteltua ottaa tieteellisen tutkimuksen kohteeksi. Harrastustoiminnan ja koulumenestyksen yhteyksiä on tutkittu jonkin verran aikaisemminkin (esim. Laskos 2019; Wasold ym. 2019), mutta laajempaa kuvaa järjestötoiminnassa oppimisesta ei Suomessa ole. Järjestöt ja harrastukset toimivat nuorille merkittävinä epämuodollisina oppimisympäristöinä, joissa opitaan tärkeitä elämäntaitoja ja asiantuntijuuden rakennuspalikoita.

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on tuottaa tietoa nuorten kouluympäristön ulkopuolella oppimista taidoista ja osaamisesta sekä näiden yhteyksistä koettuun opintomenestykseen. Tutkimuksessa keskitytään järjestöissä ja harrastuksissa opittuihin asioihin ja selvitetään, millaisia oppijoita nuoret ovat järjestöissä. Erityisesti selvitetään, kasaantuvatko näissä nonformaaleissa oppimisympäristöissä kartutetut taidot ja ominaisuudet koulumenestyksen mukaan tietyille nuorille.

Tutkimuksessa nuorten järjestö- ja harrastustoimintaa lähestytään epämuodollisina oppimisympäristöinä. Ensimmäisessä osiossa keskitytään järjestöihin oppimisympäristöinä: järjestöissä ja harrastuksissa kartutettu osaaminen operationalisoidaan formaalin, informaalin ja nonformaalin oppimisen käsitteiden kautta. Järjestötoimintaa lähestytään osallisuuden

käsitteenä kautta ja syvennyttään aikaisempaan tutkimustietoon siitä, millaisia oppimisympäristöjä ja osallisuuden kenttiä järjestöt ja yhdistykset ovat.

Teoriaosio päätetään lukuun, joka punoo tutkimuksen viitekehyksen osaksi elämänmittaista oppimista kohti asiantuntijuutta ja työelämää. Tutkimuskysymykset esitetään pääluvussa neljä, tutkimuksen metodologiset valinnat, tutkimusprosessi ja eettiset ratkaisut kuvataan pääluvussa viisi ja tulokset pääluvussa kuusi. Lopuksi keskitytään johtopäätösten muodostamiseen sekä pohdintaan.

2. OPPIMISEN RAJAPINTOJA

Oppimisesta puhuttaessa ensimmäinen miellelyhtymä on usein koulun penkillä tapahtuva oppiminen. Oppimista tapahtuu kuitenkin myös koulumaailman ulkopuolella valtavasti. Tässä luvussa syvennytään oppimisen eri muotoihin ja tarkastellaan sitä, miten järjestöissä ja harrastustoiminnassa tapahtuvaa oppimista voidaan käsitteellistää. Formaalin, nonformaalin ja informaalin oppimisen käsitteiden lisäksi nuorten järjestökiinnittyneisyyttä ja harrastustoimintaa lähestytään osallisuuden kautta. Koska tutkimuksen yhtenä kantavana teemana on opintomenestyksen yhteys järjestöoppimiseen, luvussa tarkastellaan myös koulumenestyksen taustavaikuttimia ja rakenteita. Tarkastelu rajautuu jäsentämään nuorten epämuodollista toimintaa järjestölähtöisen ja organisoidun harrastus- ja kansalaistoiminnan viitekehyksessä, mutta tutkimuksessa tiedostetaan myös laajempi nuorisokulttuurinen muutos ja nuorten uudenlaiset toimintakulttuurit.

2.1. Nonformaali, informaali ja formaali oppiminen

Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat informaalin, nonformaalin ja formaalin oppimisen käsitteet. Näiden käsitteiden avulla perustellaan tutkimuskontekstin valintaa ja toisaalta tuodaan esiin harrastus- ja järjestötoiminta ja koulut oppimisympäristöinä. Informaalin, nonformaalin ja formaalin oppimisen käsitteitä on määritelty eri tavoin asiayhteydestä riippuen. Esimerkiksi Billet (2002) ei käytä lainkaan nonformaalin oppimisen käsitettä, vaan esittää kaiken oppimisen tapahtuvan jollakin tavalla muodollisissa rakenteissa. Livingstone puolestaan (2001) lähestyy oppimisen käsitteitä opettajan ja oppilaan suhteeseen keskittyen.

Tässä tutkimuksessa huomio on kouluympäristön ulkopuolella järjestöissä, harrastusryhmissä sekä yhdistystoiminnassa. Näin ollen tutkimuksessa tukeudutaan Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskuksen (Cedefop) määritelmiin (2004) informaalille, formaalille ja

nonformaalille oppimiselle, sillä määritelmät sijoittuvat elinikäisen oppimisen ja koulutuksen kontekstiin, ja ottavat huomioon järjestöt, yhdistykset harrastusryhmät oppimisympäristöinä.

Formaalilla oppimisella viitataan Cedefop:n (2004) laatimassa määritelmässä järjestelmälliseen prosessiin, joka tapahtuu yleensä koulutuslaitoksissa tai muissa virallisissa oppimisympäristöissä. Se on tavoitteellista ja rakenteellista oppimista, joka johtaa yleensä tutkintoon, pätevyyteen tai sertifiointiin. Tämän tyyppisessä oppimisessä on yleensä selkeät oppimistavoitteet, opetussuunnitelmat ja arviointikäytännöt. Esimerkkejä formaalista oppimisesta ovat peruskoulutus, lukio-opinnot, korkeakouluopinnot ja ammattikoulutus.

Informaali oppiminen tarkoittaa Cedefop:n (2004) mukaan kaikkia sellaisia oppimistilanteita, jotka tapahtuvat arkielämässä, ja joissa ei ole tavoitteellista opetusta tai ohjausta. Tämä voi sisältää esimerkiksi oppimista perheen, ystävien tai työkavereiden kanssa, kokemuksen kautta oppimista, itsenäistä tiedonhankintaa tai ongelmanratkaisua arjen tilanteissa. Informaali oppiminen tapahtuu usein epämuodollisesti, spontaanisti oppijan omasta aloitteesta ja tiedostamatta, eikä siihen liity ulkoista arviointia tai opetussuunnitelmia (Callanan ym. 2011).

Nonformaali oppiminen kattaa puolestaan ne tavoitteellisen oppimisen prosessit, jotka eivät tapahdu muodollisissa koulutuslaitoksissa. Tämän tyyppinen oppiminen voi olla organisoitua ja tavoitteellista, mutta se voi myös olla spontaania ja epävirallista. Nonformaali oppiminen voi tapahtua esimerkiksi harrastusryhmissä, nuorisotyössä, kansalaisjärjestöjen toiminnassa tai muissa yhteisöllisissä ympäristöissä. Se voi sisältää esimerkiksi työpajoja, kurssitoimintaa, leirejä tai muuta ryhmämuotoista oppimista ilman, että se johtaa muodolliseen pätevyyteen tai tutkintoon. (Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus Cedefop 2004; Tudor 2013.)

Tässä tutkimuksessa informaalin, nonformaalin ja formaalin oppimisen käsitteet ymmärretään ohjauksen rajapintojen hahmottamisen apuna, jakaen myös ohjauksen rajapintoja esimerkiksi formaaliin koulu- ja työelämälähtöisen

ohjaukseen sekä informaalia ja ei-normitettua, järjestöissä tapahtuvaa oppimista lähestyvään ohjaukseen. Tutkimuksessa koettu opintomenetys kiinnittyy koululaitokseen, opetusohjelmaan ja formaalin oppimisen maailmaan. Järjestöissä ja harrastuksissa saadun osaamisen voidaan ajatella olevan yhdessä tekemisen kautta tapahtuvaa oppimista, ja näin ollen kiinnittyvän osaksi nonformaalia oppimista.

Formaalin ja nonformaalin oppimisen rajapintoja ei kuitenkaan mielletä terävyrajaiksi, vaan pikemminkin taustalla on ajatus siitä, että myös järjestöissä tapahtuu formaalia tai informaalia oppimista - esimerkiksi tarkasti määritelty järjestötoiminta voidaan siirtää opintopisteiksi nuorelle kouluympäristöön. Laajempaan yhteiskunnallisena kontekstina tutkimuksessa ajatellaan olevan taustalla työelämän muutos sekä työn ja koulutuksen merkityksen arvostuksen korostumisen trendi.

2.2. Järjestöt oppimisympäristöinä

Suomessa yhdistys- ja järjestötoiminta on poikkeuksellisen laajaa ja monipuolista verrattuna muihin maihin ja suhteutettuna väkilukuun. Rekisteröidyt yhdistykset ovatkin olennainen osa suomalaista poliittista järjestelmää ja hyvinvointisysteemiä, ja niiden rooli yhteiskunnallisen luottamuksen rakentamisessa on merkittävä (Siisiäinen & Kankainen, 2009). Vaihtoehtoisen kollektiivisen toiminnan puuttuessa kansalaisten tarpeiden täyttäminen on pääosin jäänyt vapaaehtoistoiminnan ja järjestöjen vastuulle.

Tutkimustulokset kertovat, että järjestöaktiivisuus, harrastukset ja yhdistyksissä toimiminen, toisin sanoen erilaisissa nonformaaleissa ympäristöissä oppiminen, vaikuttaa siihen, miten nuori oppii ja menestyy koulussa. Viimeaikainen kansainvälinen tutkimus osoittaa, että järjestötoiminnalla on suoria yhteyksiä koulumenestykseen. Laskos (2019) tutki nuorten osallistumista opetussuunnitelman ulkopuoliseen urheiluseuratoimintaan ja havaitsi yhteyden urheiluseuratoiminnan ja koulumenestyksen välillä. Samansuuntaisia tutkimustuloksia on saatu ympäri

maailmaa (Vasold ym. 2019) sekä myös laajemmin vapaa-ajan aktiviteettien ja koulumenestyksen (Deros & Ryan 2008) tai kouluun kiinnittymisen (Zaff ym. 2003) välillä.

Eccless ja Barber (1999) kuitenkin havaitsivat, että koulun ulkopuolisten aktiviteettien vaikutukset koulunkäyntiin sitoutumiseen riippuivat siitä, oliko toiminta esimerkiksi vapaaehtoistoimintaa, urheiluseuratoimintaa vai taideharrastamista. Loppupäätelmänä oli, että yhteisöllisyyteen perustuva toiminta aiheutti vähemmän riskikäyttäytymistä kuin aktiviteetin ympärille keskittyvä toiminta. Myös Suomessa sosiaalisella osallisuudella eli kuulumisella erilaisiin ryhmiin ja yhteisöihin on havaittu lyhyeltä koulupolulta nuoria suojaava vaikutus (Merikukka ym., 2019).

Järjestö- tai harrastustoimintaan voi kehittää myös välillisesti nuorten taitoja ja ominaisuuksia, jotka tukevat koulussa pärjäämistä. Esimerkiksi taideharrastukset voivat kehittää luovuutta ja ilmaisutaitoja, kun taas urheilu voi edistää terveyttä ja fyysistä kuntoa (Larson 2000). Järjestöissä toiminen voi edistää nuorten sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen oppimista ja näin kehittää ryhmätyöskentelytaitoja (Brown ym., 1989), vahvistaa nuoren itsetuntoa ja itseluottamusta tai tarjota nuorille mahdollisuuden kehittää johtajuustaitojaan ja oppia vastuunottoa. Vastuutehtävät voivat kehittää organisointitaitoja, päätöksentekokykyä ja kykyä toimia vastuullisesti.

Tämän tutkimuksen taustaoletuksena on ajatus, että edellä mainitut seikat vaikuttavat positiivisesti nuoren sosiaalista kiinnittymiseen, osallisuuteen ja koulumenestykseen.

Yhteenvedon voidaan todeta, että aikaisemmin tutkimuksen perusteella järjestöaktiivisuuden, harrastusten ja yhdistystoiminnan positiiviset vaikutukset nuorten oppimiseen ja koulumenestykseen ovat monipuolisia ja merkittäviä. Tässä tutkimuksessa nuorten järjestöissä ja harrastuksissa kartuttamat opit nähdään elämän varrella kertyvinä resursseina, jotka heijastelevat voimavaroiksi myös toisenlaisiin, formaalin oppimisen ympäristöihin. Osallistuminen erilaisiin harrastuksiin ja järjestötoimintaan voi tarjota nuorille kokemuksia, jotka täydentävät koulussa opittua tietoa ja taitoja.

2.3. Nuorten osallisuus ja osallisuuden kasautuminen

Nonformaalia oppimista harrastus- ja järjestötoiminnassa tarkastellaan tässä tutkimuksessa osallisuuden käsitteen kautta. Osallisuuden käsite on kasvatustieteen kentillä yhä melko tuore (Juutinen ym. 2021). Nivala ja Ryytänen (2013) määrittelevät osallisuuden sosiaalipedagogisista lähtökohdista kuulumisen, osallistumisen ja kokemusten kokonaisuudeksi - kuulumisen tunteeksi ja kokemukseksi omasta merkityksellisyydestä yhteisöissä ja yhteiskunnassa.

Yhteiskunnallisesta näkökulmasta osallisuus tarkoittaa siis tunnetta kuulumisesta ja mahdollisuutta osallistua yhteistyöhön ja työskentelyyn muiden yhteisön jäsenten kanssa. Yhteisöt tarjoavat puitteet tasapainoiseen osallistumiseen yhteiskunnan jäsenenä. Osallisuus ilmenee yksilön ja yhteisöjen välisenä vuorovaikutuksena erilaisissa yhteisöissä ja sosiaalisissa verkostoissa. Sosiaalinen osallisuus on keskeinen tekijä yksilön hyvinvoinnille ja voi olla jopa merkittävämpää kuin pelkkä sosiaalinen tuki. (Hämäläinen, 2008; Sharifian & Grün, 2018.)

Osallisuus näyttäytyy eräänlaisena yksilön hyvinvoinnin peruspilarina. Raivio ja Karjalainen (2013) jäsentävätkin osallisuuden syrjäytymisen vastapariksi, johon kuuluu kolme ulottuvuutta: Having, Acting ja Belonging. "Having" pitää sisällään riittävän toimeentulon, hyvinvoinnin ja turvallisuuden. "Acting" kuvastaa toimijuutta ja "Belonging" yhteisyyttä ja jäsenyyttä. Vajavaisuudet yhdessäkin ulottuvuudessa lisää yksilön syrjäytymisriskiä ja heikentää osallisuuden kokemusta. (Raivio & Karjalainen 2013.)

Osallisuuden kokemuksista nuorten keskuudessa on runsaasti tutkimustietoa, ja sitä on tarkasteltu muun muassa yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja järjestöihin kiinnittymisen näkökulmista. Viimeaikaisessa tutkimuksessa nuorten osallisuuden on raportoitu kasautuvan samoille nuorille. Toisin sanoen tietyt ryhmät osallistuvat aktiivisemmin erilaisiin yhteiskunnallisiin ja koulun ulkopuolisiin toimintoihin verrattuna muihin nuoriin. Vuoden 2018 Nuorisobarometrissa havaittiin, että tytöillä ja

kaupunkimaisilla alueilla asuvilla oli enemmän vaikuttamistapoja kuin pojilla ja maaseutumaisilla alueilla asuvilla nuorilla (Pekkarinen & Myllyniemi 2019). Vaikuttamisen tavoilla viitattiin Nuorisobarometrissa muun muassa äänestämiseen, ostopäätöksiin, järjestöissä tai nuorisovaltuustoissa toimimiseen sekä vaaleihin tai mielenosoituksiin osallistumiseen.

Aikaisemman tutkimuksen perusteella nuoren tausta vaikuttaa myös osallisuuteen harrastus- ja yhdistystoiminnassa. Suomessa yhdistystoimintaan osallistuvat ahkerimmin ylemmät toimihenkilöt ja yrittäjät. Urheiluseurojen ja maanpuolustusjärjestöjen toimintaan osallistuminen kasautuu miehille, ja sosiaali-, terveys- ja kulttuurijärjestöjen toimintaan osallistuminen puolestaan naisille. (Tilastokeskus 2018.) Maahanmuuttajataustaisten nuorten osallisuuden kokemusta heikentävät puolestaan Kotouttamisprosessin hitaus, epävarmuus maassa pysymisestä sekä koulu- ja työpaikan saamisen haasteet (Valkola 2020). Kielelliset, kulttuuriset tai taloudelliset esteet voivat johtaa vähäisempään osallistumiseen myös koulun ulkopuoliseen harrastustoimintaan.

Vastaavasti myös koulumenestys ja oppimistulokset kasautuvat Suomessa sosioekonomisen taustan mukaan: vanhempien koulutustaso, varallisuus ja ammatti ovat yhteydessä nuorten osaamiseen kouluissa. Erot oppimistuloksissa ovat viime vuosina kasvaneet koulujen välillä, vaikka perinteisesti Suomessa koulujen väliset erot ovat olleet pieniä. (Hiltunen ym. 2023.)

Parhaimmillaan harrastukset ja järjestötoiminta lisäävät nuorten hyvinvointia, turvallisuutta, ja kuulumisen kokemuksia. Yhteenvedon voidaan kuitenkin todeta, että nuoren tausta vaikuttaa merkittävästi siihen, millaisiin harrastuksiin ja toimintoihin nuoret osallistuvat - toiset eivät kiinnity nonformaaleihin oppimisympäristöihin yhtä tiiviisti kuin toiset. Osallisuuden ohella myös koulumenestys kasautuu, minkä seurauksena osa nuorista kohtaa suuremaan riskin syrjäytymiselle.

3. OPPIMALLA KOHTI ASiantuntijuutta

Tässä tutkimuksessa nuorten järjestötoiminnassa ja harrastuksissa saadut oppimisen kokemukset nähdään elämänmittaisena polkuna kohti asiantuntijuutta ja työelämää. Oppiminen linkittyy asiantuntijuuteen kahdella tapaa: oppiminen on paitsi työkalu asiantuntijuuden kehittämiseksi, myös yksi keskeinen asiantuntijuuden ulottuvuus. Heilman (2022) on jäsentänyt asiantuntijuuden suomalaisten yliopisto-opiskelijoiden näkemysten perusteella yhdeksään osa-alueeseen: Asiantuntijuus on tietoa, osaamista, opettamista, itsensä johtamista, oppimista, verkostoissa toimimista, innovointia, ongelmanratkaisua ja kokonais kuvan ymmärtämistä.

Asiantuntijat ovat aktiivisia oppijoita, jotka kehittävät osaamistaan ja jakavat tietoaan verkostoissaan. Asiantuntijat hankkivat, arvioivat ja soveltavat tietoa sekä jakavat sitä muille. Heillä on erityisosaamista ja taitoja, joita he kehittävät jatkuvasti. Lisäksi asiantuntijuuteen kuuluu toisten tukeminen ja tiedonjako sekä kyky itsenäiseen työskentelyyn ja oman työn johtamiseen. He pyrkivät luomaan uutta ja ratkaisemaan ongelmia monipuolisesti. Tärkeää on myös kokonais kuvan ymmärtäminen omasta alastaan ja sen merkityksestä laajemmassa kontekstissa. (Heilman 2022.)

Edellä esitetyt asiantuntijuuden osa-alueiden sisällöt heijastelevat tämän tutkimuksen aineistossa, TAT:n Nuorten Tulevaisuusraporttikyselyssä esitettyjä väittämiä siitä, millaisia asioita nuoret ovat kokeneet oppineensa harrastus- ja yhdistystoiminnassa. Aineisto oli kerätty jo ennen pro gradu -työn aiheen rajautumista, joten kysymyspatteristoon ei ollut mahdollista lisätä kysymyksiä. Tutkimusaineiston analyysivaiheessa taustalla on kuitenkin pidetty Heilmanin (2022) teoreettinen jäsenitys asiantuntijuuden osa-alueista.

Aineiston kysymyspatteriston väittämät järjestötoiminnassa opituista tiedoista, suunnitelmallisuudesta, onnistumisen kokemuksista, ystävistä ja ryhmässä toimimisesta, vastuunkannon oppimisesta, viestintätaidoista sekä ohjaamisen ja johtamisen taidoista ovat osaamisen alueita, joita kartuttaessaan

nuorella on hyvät valmiudet myös edetä polullaan kohti työelämän asiantuntijuutta.

Kysymyspatteriston väittämiä käänteisesti operationalisoimalla on kyetty muodostamaan yhtenäinen kokonaisuus osa-alueista, jotka koskevat nuorten kokemuksia yhdistys- ja harrastustoiminnasta saaduista opeista.

4. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää nuorten harrastus- ja yhdistystoiminnassa oppimia osa-alueita sekä sitä, kasautuvatko harrastus- ja yhdistystoiminnassa saadut oppimiskokemukset opintomenestyksen mukaan. Tutkimuksen kohderyhmänä on vuosina 2003–2006 syntyneet yläkouluikäiset, lukiolaiset sekä ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat nuoret.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisia järjestöissä oppijoita nuoret ovat?
2. Eroaako erilaisten järjestöoppijatyyppien koettu opintomenestys toisistaan?

Ensimmäisen tutkimustehtävän tarkoitus on muodostaa jäsenyys siitä, millaisia oppijoita järjestöissä nuoret ovat. Toisen tutkimuskysymyksen avulla puolestaan selvitetään, missä määrin havaittujen oppijatyyppien koettu koulumenestys eroaa toisistaan.

Toisen tutkimuskysymyksen nollahypoteesina H_0 esitetään, ettei havaittujen ryhmien välillä ole eroa siinä, miten nuoret kokevat menestyvänsä opinnoissa. Vaihtoehtoisena hypoteesina H_1 esitetään, että vertailtavien ryhmien näkemykset opintomenestyksestään eroavat toisistaan.

Tutkimuksen avulla saadaan tietoa siitä, missä määrin hyvin koulussa menestyvät oppivat järjestötoiminnassa ja onko harrastuksissa oppimisen mahdollisuuksia myös niille, jotka eivät pärjää koulussa. Lisäksi pyritään selvittämään, kasautuvatko nonformaaleissa oppimisympäristöissä kartutetut taidot ja ominaisuudet tietyille, koulussa menestyville nuorille. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää järjestötyön merkityksen hahmottamisessa, järjestöjen käytännön työn kehittämisessä sekä harrastusten oppimisvaikutusten arvioinnissa. Tutkimus tuottaa myös nuorten koulujärjestelmän ulkopuolella tapahtuvan oppimisen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kannalta keskeistä tietoa, jota voidaan peilata esimerkiksi oppilaitosten uraohjaustyöskentelyyn ja nuorten elämänsuunnitteluun.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimus toteutettiin määrällisenä tutkimuksena. Määrällinen tutkimus mahdollisti analyysin, jossa nuoria voitiin tyypitellä yhdistys- ja harrastustoiminnassa saadun oppimisen mukaan. Tyypittelyn edellytyksenä oli tarpeeksi kattava ja laaja aineisto, joka tavoitettiin hyödyntämällä tutkimuksessa maaliskuussa 2021 kerättyä, TAT:n Nuorten Tulevaisuusraporttikyselyn aineistoa.

5.1. Tutkimuskonteksti, tutkittavat ja tutkimusaineiston keruu

Tutkimuksen aineistona on maaliskuussa 2021 sähköisellä kyselylomakkeella kerätty nuorten harrastus- ja järjestötoimintaa sekä osaamista mittaavaa kyselytutkimusdata. Kysely on Osaamiskeskus Kentaurin toteuttama, yhdessä tutkimusyrittäjä Insight360:n sekä Talous ja nuoret TAT:n kanssa, ja se on osa TAT:n Tulevaisuusraportti-kyselytutkimusta.

Nuorten tulevaisuusraportti -tutkimus toteutetaan vuosittain, ja raportit kertovat nuorten asenteista tulevaisuutta ja työelämää kohtaan. Kyselyssä on sekä pysyviä osia että vuosittain vaihtuvia teemoja. Vuoden 2021 kyselyssä nuorilta kysyttiin Osaamiskeskus Kentaurin tutkimustarpeiden mukaisesti nuorten osallistumisesta järjestö- ja harrastustoimintaan sekä toiminnan vaikuttavuudesta työelämätaitoihin. Kysymykset olivat osana nuorten työelämävalmiuskysymyksiä.

Tutkimuksen aineisto kerättiin osana TAT:n Tulevaisuusraporttikyselyä 1.3.-1.4.2021. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, jonka linkki lähetettiin oppilaitosten rehtoreille. Tutkimuksen kyselylinkki välitettiin yhteistyössä Opetushallituksen, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry:n ja Suomen rehtorit ry:n kanssa oppilaitosten rehtoreille. Kyselyyn vastasi yhteensä 11 486 yläkoululaista, joista 58 % oli syntynyt vuonna 2005 ja 34 % oli syntynyt vuonna 2006. Lisäksi kyselyyn vastasi 2 168 lukiolaista sekä 1 285 ammattikoulua käyvää opiskelijaa ympäri Suomen. Taulukkoon 1 on kirjattu

vastaajien jakautuminen oppilaitoksen ja sukupuolen mukaan. Aineistoa voidaan pitää laajana, kohtuullisen tuoreena ja ikäryhmiä edustavana.

Taulukko 1

Tutkimukseen osallistuneiden vastaajaryhmien frekvenssit oppilaitoksen ja sukupuolen mukaan.

Oppilaitos		Sukupuoli	
Yläkoulu	11 486 (76,9 %)	Tyttö	7 813 (52,3 %)
Lukio	2 168 (14,5 %)	Poika	6 117 (41,0 %)
Ammattioppilaitos	1 285 (8,6 %)	Muu/ei vastausta	1 009 (6,7 %)
Yhteensä	14 939 (100 %)		14 939 (100 %)

Harrastus- ja yhdistystoiminnassa opittuja asioita selvitettiin TAT-tulevaisuusraporttikyselyssä seuraavan kysymyksen avulla: "Arvioi, mitä seuraavista asioista olet saanut harrastus- ja yhdistystoiminnan kautta?". Kysymyspatteristossa oli yhteensä 19 väittämää, joista tutkittavat valitsivat ne kohdat, jotka koskivat heitä itseään.

Koulumenestystä selvitettiin puolestaan TAT-tutkimuksen opiskelua ja vapaa-aikaa koskevassa osiossa. Tutkittaville esitettiin väittämiä, joihin heidän tuli vastata viisiportaisella Likert-asteikolla (5=Täysin samaa mieltä, 4=Jokseenkin samaa mieltä, 3=En samaa eikä eri mieltä, 2=Jokseenkin eri mieltä ja 1=Täysin eri mieltä). Opintomenestystä selvittävä väittämä oli ilmaistu muodossa: "Menestyn hyvin opinnoissani".

5.2. Aineiston analyysi

Tutkimusaineisto analysoitiin SPSS Statistic 26 -tilasto-ohjelmalla. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaamisessa K-keskiarvo (K-Means) ryhmittelyanalyysia. K-keskiarvo ryhmittelyanalyysi on parametrinen menetelmä, joka edellyttää muuttujien mitta-asteikolta vähintään välimatka-asteikkollisuutta.

K-ryhmittelyanalyysi pyrkii ryhmittelemään havainnot keskiarvoltaan mahdollisimman paljon toisistaan poikkeaviin ryhmiin. Analyysimenetelmä sopii hyvin isojen aineistojen ryhmittelyyn (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020). Tutkimuksessa K-keskiarvoryhmittelyanalyysin avulla voitiin ryhmitellä aineisto oppijatyyppeihin sen mukaan, millaista oppimista nuoret olivat kokeneet saaneensa harrastus- ja järjestötoiminnasta. Näin pyrittiin erottamaan aineistosta erilaisia vastaajaryhmittymiä yhdistys- ja harrastustoiminnasta koetun oppimisen osalta. Analyysi toteutettiin viiden klusterin mallilla, johon päädyttiin kokeilemalla erilaisia klusterimalleja. Tämä ratkaisu tuotti kohtalaisen samansuuruiset klusterit, joiden tuloksia kyettiin tulkitsemaan suhteessa tutkimustehtävään.

Nuoret olivat vastanneet kysymykseen ”Arvioi, mitä seuraavista asioista olet saanut harrastus- ja yhdistystoiminnan kautta?” ja valinneet väittämistä itseään koskevat kohdat. Kysymyspatteristossa oli yhteensä 19 väittämää, joista neljä ”Ei mikään näistä”, ”Olen saanut harrastuksestani tai yhdistystoiminnasta osaamismerkkejä tai todistuksia” ”Luottamukseni muihin ihmisiin on parantunut” sekä ”Osaan toimia paremmin yllättävissä ja jännittävissä tilanteissa” poistettiin lopullisesta analyysistä. Nämä muuttujat eivät heijastaneet asiantuntijuuden osa-alueita tai tuoneet merkittävää lisäinformaatiota ryhmittelyyn. Näin ollen klusterianalyysiin jäi yhteensä 15 väittämää.

Tarkasteltaessa muodostuneiden klustereiden yhteyksiä koulumenestykseen hyödynnettiin yksisuuntaista varianssianalyysia (ANOVA). Varianssianalyysin avulla voidaankin tarkastella, olivatko eri oppijatyyppien

keskiarvot tilastollisesti merkitsevästi erisuuruisia koetun koulumenestyksen eri luokissa.

5.3. Eettiset ratkaisut

Tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) laatimia ohjeita Hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Jyväskylän yliopisto on sitoutunut näihin eettisiin ohjeisiin (Jyväskylän yliopisto 2024).

Tutkimusaineiston keruu on ollut Osaamiskeskus Kentaurin, tutkimusyritys Insight360:n sekä Talous ja nuoret TAT:n vastuulla. Tämän pro gradu -tutkimuksen tekijällä on ollut pääsy ainoastaan anonymisoituun dataan. Tutkittaville on kerrottu kyselylomakkeen täyttämässä henkilötietojen käsittelystä kyselyn kerääjän toimesta, ja tutkittavat ovat antaneet suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn. Henkilötietoja on käsitelty tietoturvalisissa järjestelmissä tietokoneen salasanasuojausten takana vain osaamiskeskus Kentaurin työntekijöiden toimesta. Näin ollen pääsy tutkimusaineistoon on sallittu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden mukaisesti vain sellaisille henkilöille, joilla on tietojen käsittelyyn asianmukainen peruste. Tutkija on myös osallistunut Jyväskylän yliopiston Henkilötietojen käsittely tieteellisessä tutkimuksessa -kurssille osana tutkimuseetiikan opintoja.

Tutkimuksessa henkilötietoja ovat kyselylomakkeella kerätty tutkittavan ikä sekä asuinalue postinumeron mukaan. Tutkittaville on kerrottu kyselylomakkeen täyttämisen yhteydessä henkilötietojen käsittelystä kyselyn kerääjän toimesta, ja tutkittavat ovat antaneet suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn. Henkilötietoja käsitellään tietoturvalisissa järjestelmissä tietokoneen salasanasuojausten takana vain Osaamiskeskus Kentaurin työntekijöiden toimesta. Tutkimusaineistossa ei ole arkaluotoista tai salaista materiaalia.

Aineistonkeruu ja -hallinta herättää myös eettistä pohdintaa. Vaikka aineistoa on lupa käyttää tässä pro gradu -tutkielmassa, tutkimukseen

osallistujat eivät ole voineet vastatessaan tietää, että vastauksia käytetään myöhemmin kyseisessä pro gradu -tutkielmassa. Eettistä pohdintaa aiheuttaa myös kouluissa kerätyn kyselyn vapaaehtoisuuden aste. Se, että nuoret vastaavat kyselyyn, on saattanut vaatia nuoren vanhemman valvetuneisuutta ja koulun viestinnän seuraamista. Lisäksi yksi eettinen kysymys liittyy aineiston hallintaan tutkimuksen päätyttyä: pro gradu -tutkielman tekijällä ei ole tässä tapauksessa mahdollisuutta vaikuttaa esimerkiksi aineiston avoimuuteen gradun valmistuttua tai siihen, milloin henkilötiedot poistetaan aineistosta kaikkien tarpeellisten raporttien ja tutkimusten valmistuttua.

Tutkimustulokset on pyritty raportoimaan avoimesti ja tasapuolisesti riippumatta tutkimuksen toteutuksessa mukana olleista yhteistyötahoista. Tutkimusraportissa on pitäydytty Jyväskylän yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan opinnäytetyön kirjoitusohjeiden mukaisessa esitysmuodossa.

6. TULOKSET

Tulosluvun ensimmäisessä alaluvussa käsitellään, millaista oppimista nuoret ovat arvioineet saaneensa harrastus- ja yhdistystoiminnan kautta. Lisäksi esitetään muodostuneet koetun oppimisen klusterit yhdistys- ja järjestötoiminnassa. Toinen alaluku keskittyy opintomenestyksen ja järjestöoppijatyyppien yhteyksiin.

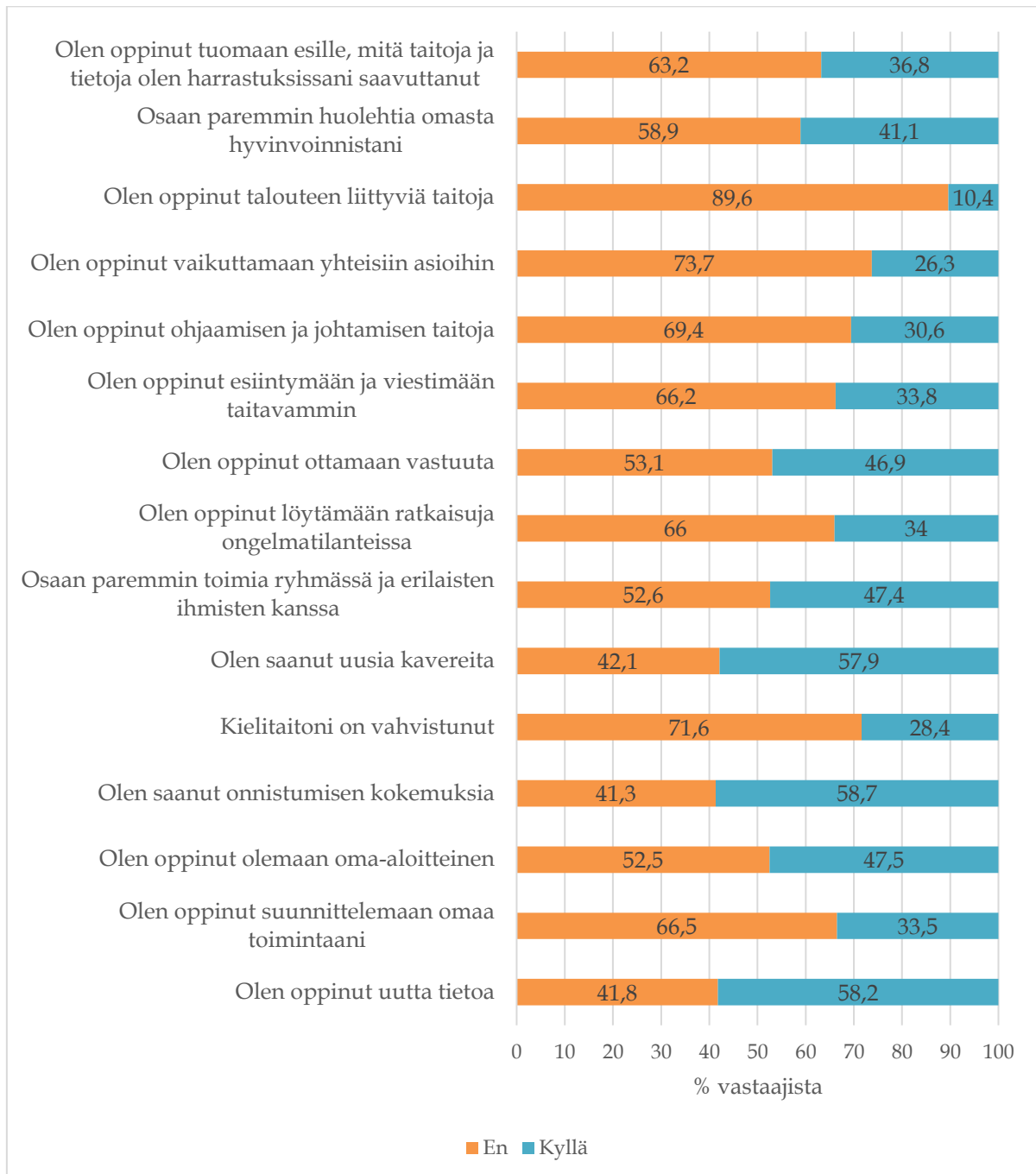
6.1. Koettu oppiminen yhdistys- ja harrastustoiminnassa

Kuviossa 1 on esitetty nuorten vastaukset kysymykseen ”Arvioi, mitä seuraavista asioista olet saanut harrastus- ja yhdistystoiminnan kautta?” Tutkittavat valitsivat 15 väittämästä itseään koskevat kohdat.

Kuvion 1 mukaisesti merkittävimmät nuorten harrastus- ja yhdistystoiminnasta saadut opit olivat onnistumisen kokemukset (57,8 %), uusi tieto (58,2 %) sekä uudet kaverit (57,9 %), joita yli puolet nuorista kokivat saaneensa harrastus- ja yhdistystoiminnasta. Yhdistys- ja harrastustoiminnassa oli opittu myös oma-aloitteisuutta (47,5 %), ryhmässä toimimista (47,4 %) sekä vastuunkantoa (46,9 %). Kielitaitoja (28,4 %), yhteisiin asioihin vaikuttamisen taitoja (26,3 %) tai talouteen liittyvien taitoja (10,4 %) karttui sen sijaan nuorten matkaan harrastuksista selvästi harvemmin. (Kuvio 1.)

Kuvio 1

Nuorten yhdistys- ja harrastustoiminnan kautta saatu oppiminen

Yhdistys- ja harrastustoiminnassa oppimista selvitettiin K-keskiarvoryhmittelyanalyysin avulla. Vastaajat jakautuivat kohtalaisen tasaisesti kaikille viidelle klusterille, joten analyysin tulosta voidaan pitää tulkintakelpoisena. Koetun oppimisen jakautuminen analyysissa muodostuneille viidelle klusterille on esitetty Taulukossa 2.

Taulukko 2

Yhdistys- ja harrastustoiminnassa koetun oppimisen muotojen painottuminen. K-keskiarvoklusterointi viidellä klusterilla.

Yhdistys- ja harrastustoiminnassa koettu oppiminen	Klusterit				
	1: Passiiviset (n=4376)	2: Hengailijat (n=3049)	3: Suvereenit (n=2956)	4: Rivipelajaajat (n=2750)	5: Suorittajat (n=1809)
Olen oppinut uutta tietoa	0.19	0.68	0.93	0.83	0.43
Olen oppinut suunnittelemaan omaa toimintaani	0.04	0.22	0.83	0.53	0.12
Olen oppinut olemaan oma-aloitteinen	0.08	0.38	0.93	0.84	0.30
Olen saanut onnistumisen kokemuksia	0.07	0.77	0.96	0.93	0.39
Kielitaitoni on vahvistunut	0.11	0.33	0.55	0.27	0.22
Olen saanut uusia kavereita	0.15	0.65	0.93	0.84	0.51
Osaan paremmin toimia ryhmässä ja erilaisten ihmisten kanssa	0.07	0.41	0.95	0.77	0.34
Olen oppinut löytämään ratkaisuja ongelmatilanteissa	0.05	0.15	0.89	0.49	0.24
Olen oppinut ottamaan vastuuta	0.00	0.00	0.95	0.87	1.00
Olen oppinut esiintymään ja viestimään taitavammin	0.05	0.27	0.83	0.40	0.22
Olen oppinut ohjaamisen ja johtamisen taitoja	0.05	0.13	0.91	0.30	0.24
Olen oppinut vaikuttamaan yhteisiin asioihin	0.05	0.10	0.89	0.20	0.14
Olen oppinut talouteen liittyviä taitoja	0.03	0.04	0.31	0.08	0.08
Osaan paremmin huolehtia omasta hyvinvoinnistani	0.09	0.34	0.82	0.69	0.22
Olen oppinut tuomaan esille, mitä taitoja ja tietoja olen harrastuksissani saavuttanut	0.05	0.31	0.84	0.58	0.13

Vastaajat muodostivat viisi ryhmää eli klusteria. Ensimmäisessä ryhmässä olivat ne, jotka eivät kokeneet saavansa juuri mitään oppimista yhdistys- ja harrastustoiminnasta. Tämä klusteri nimettiin "Passiivisten" oppijoiden ryhmäksi. Ryhmään kuului lähes kolmasosa kaikista vastaajista, 4376 nuorta.

Toiseen klusteriin kuuluvat nuoret olivat vastanneet usein saavuttaneensa oppimista tiedoissa, onnistumisen kokemuksissa sekä kavereissa. Myös oma-aloitteisuudessa sekä ryhmässä toimimisessa tämä järjestöoppijatyyppi nousi jossain määrin esiin. Klusteria kuvaa vuorovaikutuksellinen, tekemällä oppiminen, ja tässä tutkimuksessa klusterin edustajat nimettiin "hengailija"-oppijoiksi.

Kolmannen klusterin muodostivat nuoret, jotka kokivat monipuolisesti oppineensa monenlaisia asioita yhdistys- ja harrastustoiminnassa. Tämän ryhmän nuoret raportoivat kuitenkin verrattain matalia arvoja taloustaidoissa sekä kielitaidossa. Klusterin nuoret ovat monipuolisia yleisoppijoita, "suvereeneja" järjestöissä oppijoita.

Neljännän klusterin nuoret oppivat harrastuksissa uutta tietoa ja oma-aloitteisuutta sekä saivat onnistumisen kokemuksia ja uusia kavereita. Lisäksi he kokivat, että olivat oppineet toimimaan ryhmässä, ottamaan vastuuta sekä huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan. Keskinertaisemmin koettiin opitun suunnittelutaitoja, ongelmanratkaisutaitoja, viestintätaitoja, ohjaamista ja johtamista sekä vaikuttamista. Nämä nuoret olivat oma-aloitteisia ja sosiaalisia järjestöissä oppijoita, "rivipelaajia".

Viidennen klusteriin ryhmään nuoria, jonka oppimisen ytimessä oli vastuunkannon oppiminen. Tämä heijastui kavereiden saamiseen, uuden tiedon oppimiseen sekä onnistumisen kokemusten tavoittamiseen, mutta ei kuitenkaan esimerkiksi suunnitelmallisuuden tai oma-aloitteisuuden oppimisena. Näitä nuoria voi kuvailla vastuuta oppiviksi suorittajiksi. Suorittajien ryhmä muodosti tutkimuksen pienimmän klusterin: siihen kuului 1809 tutkimukseen osallistunutta nuorta.

6.2. Opintomenestys yhdistys- harrastustoiminnan oppimisklustereissa

Toisen tutkimuskysymyksen mukaisesti tutkimuksessa selvitettiin, eroavatko klusterianalyysin jäsentämät oppijatyytit toisistaan opintomenestyksen suhteen. Viiden klusterin (passiiviset, hengailijat, suvereenit, rivipelaajat, suorittajat) keskimääräistä opintomenestystä verrattiin yhdensuuntaisella ANOVA-varianssianalyysillä. Näin oli mahdollista saada kiinni siitä, millaisille nonformaaleissa ympäristöissä oppijoille formaalin koulujärjestelmä tuottama opintomenestys mahdollisesti kasautuu. Varianssianalyysin tulokset on esitetty Taulukossa 3.

Taulukko 3

Eri yhdistys- ja harrastustoiminnan oppimisklustereihin sijoittuneiden vastaajien koettu opintomenestys. Varianssianalyysin tulokset.

Klusteri	Koettu opintomenestys (ryhmäkeskiarvo)	Keskihajonta
Passiiviset oppijat	3.28	1.06
Hengailijaoppijat	3.65	0.99
Suvereenit oppijat	3.89	0.97
Rivipelaajat	3.83	0.93
Suorittajat	3.51	0.99
F-testi	214.82	
p-arvo	<0.001	

Taulukosta 3 havaitaan, että koetussa opintomenestyksessä oli merkittävä ero ainakin yhdessä ryhmässä. Selvästi passiivisille järjestöoppijoille heikompi opintomenestys on keskimääräistä yleisempää, sillä koetun opintomenestyksen ryhmäkeskiarvo jäi arvoon 3.28. Sen sijaan hieman odotetusti monipuoliset

yleisoppijat menestyvät opinnoissa parhaiten (ryhmäkeskiarvo 3.89). Näin ollen nollahypoteesi hylätään. Varianssianalyysin F-arvo oli 214.82, ja p-arvo 0.000.

Jatkoanalyysi ja Bonferronin post hoc -testi osoitti, että sekä rivipelaajaoppijoiden että suvereenien oppijoiden keskiarvo oli merkittävästi korkeampi kuin passiivisten oppijoiden. Sekä rivipelaajien että suvereenien ero oli tilastollisesti merkittävä myös hengailijaoppijoihin ja suorittajiin. Rivipelaajaoppijoiden ja suvereenien oppijoiden kokemukset opintomenestyksestä eivät sen sijaan eronneet merkittävästi toisistaan.

7. POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa nuorten kouluympäristön ulkopuolella oppimista taidoista ja osaamisesta sekä näiden yhteyksistä koettuun opintomenestykseen. Tutkimuksessa syvennyttiin oppimisen muotoihin järjestöissä ja harrastuksissa sekä selvittiin, millaisia oppijoita nuoret ovat järjestöissä.

Merkittävimmät nuorten harrastus- ja yhdistystoiminnasta saadut opit olivat onnistumisen kokemukset, uusi tieto sekä uudet kaverit. Vastaajista muodostui klusterianalyysillä viisi ryhmää, jotka nimettiin rivipelaajiksi, suorittajiksi, passiivisiksi, hengailijoiksi sekä suvereeniksi harrastus- ja yhdistystoiminnassa oppijoiksi.

Keskeinen havainto tulosten pohjalta on se, että nuoret oppivat hyvin paljon heidän asiantuntijuuttaan kartuttavia taitoja ja ominaisuuksia myös kouluympäristön ulkopuolella - nuoren maailmassa kouluopiskelu on siis vain yksi oppimisympäristö muiden joukossa. Toisaalta tulokset osoittavat, että nuorten keskuudessa vallitsee paljon eroja siinä, mitä he kokevat oppivansa järjestöissä. Osa nuorista ("passiiviset") ei koe oppivansa oikein mitään järjestöissä, toiset saavat harrastuksista erityisesti kavereita ja uutta tietoa ("hengailijat"), kun taas osa nuorista kokee oppivansa monipuolisesti lähes mitä vain, joskin kielitaitojen ja taloustaitojen oppiminen jää heilläkin vähäisemmäksi ("suvereenit"). Joillekin nuorille järjestötoiminta ja harrastuksen näyttäytyivät lähes yksinomaan opinahjoina vastuunkannolle ("suorittajat").

Tutkimus tuotti tietoa myös siitä, että nonformaaleissa oppimisympäristöissä kartutetut taidot ja ominaisuudet kasautuivat koetun opintomenestyksen mukaan tietyille nuorille. Selvästi passiivisille järjestöoppijoille heikompi opintomenestys oli keskimääräistä yleisempää, kun taas suvereenit oppijat ja rivipelaajat menestyivät opinnoissa parhaiten. Aikaisemmat tutkimushavainnot järjestötoiminnan ja koulumenestyksen yhteyksistä (esim. Laskos 2019; Vasold ym. 2019) voivatkin näin ollen juontaa juurensa järjestötoiminnan tuottamiin taitoihin ja ominaisuuksiin, jotka tukevat

myös koulussa menestymistä. Mielenkiintoinen havainto on, että niiden kolmen ryhmän (suvereenit, rivipelaajat ja hengailijat), joihin kuuluneiden nuorten koettu koulumenestys oli kaikkien korkeimmalla tasolla, järjestöissä oppimiseen liittyi jollakin tapaa uusien kavereiden saaminen ja ryhmässä toimimisen oppiminen. Tutkimus vahvistaa aikaisemman tutkimuksen havaintoja (Merikukka ym. 2019) sosiaalisten ryhmien ja yhteisöjen merkityksestä koulunkäynnille.

Tutkimus antoi kuitenkin alustavia viitteitä siitä, että harrastusympäristöt voivat tarjota nuorille sellaisia oppimisen kokemuksia, jotka eivät ole verrattavissa formaalin kouluympäristön tuottamaan opintomenestykseen. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että järjestöt toimivat joidenkin taitojen ja ominaisuuksien oppimisympäristöinä osalle niistä, jotka eivät kokeneet menestyneensä koulussa. Tutkimuksen valossa harrastustoiminta näyttäytyy näin ollen paitsi formaaleja oppimisympäristöjä tukevana oppimisympäristönä, myös väylänä, jota kautta syrjäytymisvaarassa olevat nuoret voivat saada osallisuuden kokemuksia. Järjestöjä voidaan Raivion ja Karjalaisen (2013) käsitteellistämiseen nojaten tarkastella osallisuutta tuottavina ja syrjäytymisen vastavoimana toimivina oppimisympäristöinä. Havainto on merkittävä järjestöjen ja harrastustoiminnan roolin, merkityksen, legitimaation ja aseman yhteiskunnallisten muutosten keskellä.

Tutkimus tuottikin hyödyllistä tietoa myös järjestöjen käytännön työhön: tulokset siitä, millaisia taitoja ja ominaisuuksia nuoret kokevat saavuttavansa järjestö- ja harrastustoiminnassa voidaan suoraan hyödyntää järjestöjen ja harrastustoiminnan merkityksen korostamisessa. Järjestöille voi myös olla hyödyllistä pohtia, voisivatko he profiloida toimintaansa niin, että mukana olemalla oppisi useammin myös talouteen liittyviä taitoja, yhteiskunnallista vaikuttamista tai kielitaitoa. Tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää myös kouluissa kehitettäessä käytäntöjä, joilla järjestöissä saavutettu osaaminen tunnustettaisiin paremmin.

Tutkimustehtävää rajoittivat osin aineiston tuomat reunaehdot. Tutkimuskysymykset oli muodostettava aineistolähtöisesti niin, että datasta olisi

mahdollista muodostaa niihin vastaukset. Valmiiksi kerättyyn aineistoon ei ollut mahdollista tehdä lisäyksiä tutkimuksen teoreettiseen viitekehyksen tai käsitteiden johdattamana. Poikkileikkausaineisto ei myöskään mahdollistanut ajallisten kehityskulkujen analyysia tai merkittävien yhteiskunnallisten muutosten, kuten koronapandemian aiheuttamien syy-seuraus-suhteiden jäljittämistä. Tutkimusaineisto osoittautui kuitenkin kiitettävän kattavaksi ja sen pohjalta kyettiin tekemään luotettavia analyyseja.

Tutkimusaineiston analyysissa päädyttiin valitsemaan klusterianalyysiin viisi klusteria. Valinta ei perustunut teoreettiseen viitekehykseen, mutta klustereiden määrä osoittautui kuitenkin toimivaksi ratkaisuksi. Aineiston yhtenäisyyden ja laadun kannalta tutkimuksen rajoitteena oli, että en päässyt itsenäisesti käsiksi raakadataan. Käsitellessäni aineistoa Osaamiskeskus Kentaurin työntekijöiden kanssa pyrin kuitenkin huomioimaan aineiston laadun heikkenemisen riskit keskittymällä analysoitavan datan ja raakadatan vastaavuuteen.

Tässä tutkimuksessa harrastus- ja yhdistystoimintaa tarkasteltiin yhtenä kokonaisuutena. Kuten todettu, harrastustoiminnan luonne vaikuttaa kuitenkin siihen, millaisia taitoja tai osaamista nuori toiminnassa kerryttää (ks. esim. Eccless & Barber 1999). Jatkossa olisi keskeistä tarkastella esimerkiksi kulttuuri- ja liikuntaharrastuksia tai urheiluseuratoimintaa omina kokonaisuuksinaan. Onko esimerkiksi liikuntaseuroissa toimimisella ja ohjaamisen tai ryhmätyöskentelyn taidoilla erityisen vahva yhteys? Miten passiiviset, hengailijat, suvereenit, rivipelaajat ja suorittajat asemoituvat erityyppisiin järjestöihin ja harrastuksiin?

Aikaisemmin tiedossa on ollut, että esimerkiksi matalatuloisilla perheillä on heikommat mahdollisuudet tarjota lapsilleen monipuolisia harrastusmahdollisuuksia (Pelastakaa Lapset 2020). Tämä tutkimus ei tavoittanut sosioekonomisten taustatekijöiden, kuten perheen tulotason tai asuinpaikan yhteyttä järjestöissä oppimiseen, mutta tämä on ehdottoman tärkeä tutkimusaihe jatkossa.

Laajemmin tutkimusta tulisi suunnata formaalin ja nonformaalin oppimisen rajapinnoille. Koulumenestyksen polarisoituessa olisi yhä tärkeämpää selvittää, voisivatko erilaiset nonformaalit ympäristöt toimia koulupudokkaille mielekkäinä ja houkuttelevina ympäristöinä oppia uusia taitoja. Koulumenestyksen yhteyttä järjestöissä opittuihin taitoihin olisi kiintoisaa syventyä tarkemmin. Mikäli havaittaisiin sellaista järjestöissä oppimista, johon nuoren koulumenestys ei ole yhteydessä, avaisi tämä merkittävästi näkökulmia: järjestöt ja harrastustoiminta nähtäisiin yhä merkittävämpinä oppimisen väylinä niille, joita formaali koulujärjestelmämme ei ole tavoittanut oppimaan. Kuten tämäkin tutkimus osoittaa, järjestöt ja yhdistykset tuottavat osaamista, jonka tunnistaminen ja tunnustaminen myös formaaleissa rakenteissa, esimerkiksi osana oppilaitosten uraohjauspalveluita, olisi tärkeää.

LÄHTEET

- Aapola-Kari, S. (toim.) (2023). Vaihteleva vapaa-aika. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2022. (Valtion nuorisoneuvoston julkaisu 74).
https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/05/FINAL_vapaa-aikatutkimus-2022-web.pdf
- Billett, S. (2002). Critiquing Workplace Learning Discourses: Participation and Continuity at Work. *Studies in the Education of Adults* 34(1), 56–67.
<https://doi.org/10.1080/02660830.2002.11661461>
- Brown, J. S., Collins, A., & Duguid, P. (1989). Situated cognition and the culture of learning. *Educational Researcher*, 18(1), 32–42.
- Callanan, M., Cervantes, C. and Loomis, M. (2011). Informal learning. *WIREs Cognitive Science* 2(6), 646–655. <https://doi.org/10.1002/wcs.143>
- Derous, E. & Ryan, A.M. (2008). When earning is beneficial for learning: The relation of employment and leisure activities to academic outcomes, *Journal of Vocational Behavior*, 73(1), (118-131)
<https://doi.org/10.1016/j.jvb.2008.02.003>
- Eccles, J. S., & Barber, B. L. (1999). Student Council, Volunteering, Basketball, or Marching Band: What Kind of Extracurricular Involvement Matters? *Journal of Adolescent Research*, 14(1), 10–43.
<https://doi.org/10.1177/0743558499141003>
- Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus CEDEFOP (2008). *Terminology of European education and training policy*.
https://www.cedefop.europa.eu/files/4064_en.pdf
- Hallitusohjelma (2023). Vahva ja välittävä Suomi. Valtioneuvoston julkaisu 2023:53. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>
- Heilman, P. (2022.) Asiantuntijuuden käsite ja osa-alueet. *Hallinnon tutkimus*, 41(4), 278–292. <https://doi.org/10.37450/ht.111274>
- Hiltunen, J., Ahonen, A., Hienonen, N., Kauppinen, H., Kotila, J., Lehtola, P., Leino, K., Lintuvuori, M., Nissinen, K., Puhakka, E., Sirén, M., Vainikainen, M-P. & Vettenranta, J. (2023). *PISA 22 ensituloksia*. Opetus- ja

kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:49. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-949-3>

Hämäläinen J. (2008). *Nuorten osallisuus*. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2008. Pori: Suomen sosiaalipedagoginen seura, s. 3–34.

<https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/120849/71828>

Juutinen, J., Siippainen, A. Marjanen, J., Sarkkinen, T., Lundkvist, M.,

Mykkänen, A., Raitala, M. Rissanen, M-J. & Ruokonen, I. (2021).

Pedagogisia jatkumoa ja ilmaisun iloa! Viisivuotiaiden pedagogiikka ja taito- ja taidekasvatuksen nykytila varhaiskasvatuksessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 9:2021. Helsinki.

<https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/pedagogisia-jatkumoa-ja-ilmaisun-iloa-viisivuotiaiden-pedagogiikka-ja-taito-ja-taidekasvatuksen-nykytila-varhaiskasvatuksessa>

Jyväskylän yliopisto (2024). Hyvä tieteellinen käytäntö.

<https://www.jyu.fi/fi/tutkimus/vastuullinen-tiede-jyvaskylan-yliopistossa/hyva-tieteellinen-kaytanto>

Larson, R. W. (2000). Toward a psychology of positive youth development.

American Psychologist, 55(1), 170–183. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.170>

Laskos, A. (2019). Examining the Relationship Between Participating in Clubs or Sports and Academic Success. *Master of Science in Mathematics*, 18.

https://digitalcommons.shawnee.edu/math_etd/18

Lehtonen, K. (2017). *Muuttuvat rakenteet – staattiset verkostot*. Suomalaisen

liikunta- ja urheilujärjestelmän rakenteelliset muutokset 2008–2015. LIKES-tutkimuskeskus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 331.

[Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]

Livingstone, DW. (2001). *Adults' informal learning: definitions, findings, gaps and future research*. <https://hdl.handle.net/1807/2735>

Merikukka, M., Ristikari, T. & Kiilakoski, T. (2019). Suojaako yläkouluikäisten nuorten osallisuuden kokemus koulussa lyhyeltä koulutuspolulta?

Yhteiskuntapolitiikka, 84(4), 403–415. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019091828778>

- Määttä, M. & Kuisma, M. (2023). Luovimista ja tukea - nuoret aikuiset epävarmoilla koulutus- ja työmarkkinoilla. Teoksessa A. Kivijärvi (toim.), *Läpi kriisien: nuorisobarometri 2022* (s. 167–181). Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto.
- Nivala, E., & Ryyänen, S. (2013). Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. *Sosiaalipedagogiikka*, 14, 9–41. <https://doi.org/10.30675/sa.122317>
- Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (toim.) (2018). *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/03/NB_2018_web.pdf
- Pelastakaa Lapset (2020). Perheen taloudellisen tilanteen vaikutukset lasten arkeen, vapaa-aikaan ja hyvinvointiin https://www.pelastakaaapset.fi/wp-content/uploads/2023/07/lapsenaani-2020_raportti_osa2.pdf
- Raivio, H. & Karjalainen, J. (2013). Osallisuus ei ole keino tai väline – palvelut ovat. Teoksessa T. Era (toim.). *Osallisuus – oikeutta vai pakkoa?* (s. 12–34). Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Saukkonen, P. (2013). Kolmas sektori - vanha ja uusi. *Kansalaisyhteiskunta* 4 (1), 6–31. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201609224186>
- Sharifian N, Grün G. (2018). The differential impact of social participation and social support on psychological well-being: evidence from the Wisconsin longitudinal study. *The International Journal of Aging and Human Development* 88(2). <https://doi.org/10.1177/0091415018757213>
- Siisiäinen, M. & Kankainen, T. (2009). Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuudennäkymät Suomessa. Teoksessa M. Siisiäinen & T. Kankainen (toim.) *Suomalaiset osallistujina: Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen*. (s. 90–137). Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-466-812-5>.

- Talous ja nuoret TAT (2021). *TAT nuorten tulevaisuusraportti*
https://nuortenny.fi/wp-content/uploads/2021/11/Nuorten_tyoelamamaisemat_web.pdf
- THL (2022). Heikoimmassa asemassa olevien osallisuus.
<https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus>
- THL (2024). THL:n kartoitus: Osallisuuden edistäminen kuntien osallisuusohjelmissa. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/thl-n-kartoitus-osallisuuden-edistaminen-kuntien-osallisuusohjelmissa>
- Tilastokeskus (2018). *Vapaa-ajan osallistuminen 2017*
https://www.stat.fi/til/vpa/2017/vpa_2017_2018-08-30_fi.pdf
- Tudor, S. L. (2013). Formal – Non-formal – Informal in Education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 76, 821–826.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.04.213doi:10.1016/j.sbspro.2013.04.213>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023.
https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. (2020). Luku 9 Havaintoyksiköiden ryhmittely klusterianalyysillä. Teoksessa *Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita*, 226–235.
https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/149687/Tilastollisen_aineiston_k%C3%A4sittelyn_ja_tulkinnan_perusteita_2020.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Valkola, E. (2020). *Nuorten maahanmuuttajien osallisuus ja sen edistäminen ohjauksella*. [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto].
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202006104101>

- Vasold, K. L., Deere, S. J., & Pivarnik, J. M. (2019). Club and Intramural Sports Participation and College Student Academic Success. *Recreational Sports Journal*, 43(1), 55–66. <https://doi.org/10.1177/1558866119840085>
- Zaff, J. F., Moore, K. A., Papillo, A. R., & Williams, S. (2003). Implications of Extracurricular Activity Participation During Adolescence on Positive Outcomes. *Journal of Adolescent Research*, 18(6), 599–630. <https://doi.org/10.1177/0743558403254779>